Массо а мехкашкара пролетареш, вlашцагlкхета!

Серлало

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-Гlалгlай обкома, Нохч-Гlалгlай АССР Лакхехьарча Советан Министрий Советан орган

(«СВЕТ») Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

Газет арадуьлл 1923 шера деш ◆ [illegible] ◆ № 116 [illegible] [illegible]

ДИКА ЧУЕРЗАЕ ГУЙРЕ!

Цхьан колхозера хоамаш

ХАЛОНАШ ЭШАЕШ

Шелковской районa «Путь к коммунизму» колхоза хьайбаш [illegible] [illegible] ... Сентябрь [illegible] ... 311 [illegible] МТФ [illegible] В. А. [illegible] ... 304 тонн [illegible] ...

• • •

[illegible] КУЛГЕХ ДАЬЦНА БЕРКАТ

[illegible]

Уггаре а [illegible] ... 60 тонн [illegible] ... 100 тонн [illegible] ...

У. ВЛАДИМИРОВ.

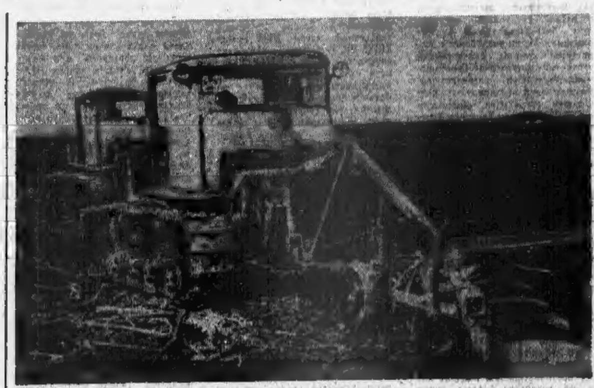

[illegible] Сунженски района «Путь к коммунизму» колхоз. [illegible]

Т. АРЧАКОВ.

[illegible]

Автора сурт.

ШЕКАРА СВЕКЛА ЧУЭЦА ЙОЛАЯЬЙ

[illegible]

М. ХАМАТХАНОВ.

№	Районаш	[illegible]	[illegible]	[illegible]
1.	Ачхой-Мартана	40	40	25
2.	Надтеречни	40	33	10
3.	Шелковский	40	23	10
4.	Грозненски	40	24	10
5.	Наурски	67	33	12
6.	[illegible]	[illegible]	27	7
7.	Урус-Мартана	19	15	7
8.	Шела	[illegible]	[illegible]	[illegible]
9.	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
10.	Сунженски	[illegible]	[illegible]	[illegible]
11.	Ножай-Юрта	[illegible]	[illegible]	[illegible]
12.	Гудермес	[illegible]	[illegible]	[illegible]
13.	Ведана	[illegible]	[illegible]	[illegible]
14.	Советски	[illegible]	0	[illegible]
	Республикехь [illegible]	30	19	[illegible]

РЕСПУБЛИКА КОЛХОЗАШКЕН СОВХОЗАШКЕН 20 СЕНТЯБРЬ ХЬАТIАКХОАЧАШ [illegible] ЮЬЧА КУЛЬТУРАЙ [illegible] СВОДКА (план проценташца)

IАЛАМ ЛОРАДЕЛГА ДIАХО ТОАДАРАИ IАЛАМА РЕСУРСЕХ ПАЙДА ДИКАГIА ЭЦАРАИ ДЕ ДЕЗАРИЙ ХЬАКЪЕХЬА

СССР Министрий Совета Председатела заместитела депутата В. А. Кириллина доклада изложени

СССР Министрий Совето СССР Лакхехьарча Совета [illegible] ... КПСС XXIV съезда [illegible] ...

[illegible]

([illegible] 3-ча агlо тlе).

СССР ЛАКХЕХЬАРА СУД ХАРЖАРАХ

СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА ПРЕДСЕДАТЕЛА Н. В. ПОДГОРНЕ КЪАМЕЛ

[illegible] депутаташ! СССР Лакхехьара суд [illegible] ... СССР Лакхехьарча Советан [illegible] ... 1967 ... 1972 ... А. Ф. Горкин ... XXIV съезда ... Л. И. [illegible] ... 1957 ... 1962 ... РСФСР ...

[illegible]

([illegible] тlе).

БархIазлагIа хержача СССР Лакххехьарча Совета IV сесси

ЛОРА А ДЕ ДЕБА А ДЕ IАЛАМА РУЗКЪАШ

СССР Министрий Совета Председатела заместителa депутата В. А. Кириллина доклада изложени

(Чаккхе. Доладар 1-ча агIо тIе).

хьалхой ук. Массо, дагахь санна 1970 шера деррига дунен тIа условни деагора (кIора, нехкдаьтта, газ) 7 миллиард тонн яьккхийне. 2000-ча шера, хургволчох саккуйш лаьрхIача, 25 миллиард тонн гаргга йоаккIаргья. Цудухьа планета геологически Iалама ресурсех кхоме, дикагIа пайда эцар Iалашоте бокхкача доархIамера гIуллакх да.

Советски Союзехь кхьучa социалистически мехкашкей, йоахар дIахо В. А. Кириллина, Iалам лоралеш латт деррига халкъа духьа законаш ара а доахаш Iалама ресурсех боарамагIа пайда эцийташ уж лоралра правилаш уттаеш йола паччахьалкхе. Цу гIуллакха тоьал дукха ахча хьежаду.

Советски Союз — зуламера веществаш фецa мегийташ ярей а кIезигагIа тулйоалийташ бола дуней тIа эггара хьалхара мохк. Керда промышленни объекташ болх бе йолалийтар мегийтац СССР-е хий цIенду гIирсаш хьалдаь доалаца йолча хана.

Докладчико дагадехийтар шийцаш латтача проблемана доагIача дешаех хьина укх тIеххьарча шерашка СССР Лаккхехьарча Совето тIоийца. «ССР Союзен социалистически республикай лаьттан законодательства «Лардаш», «Ухаахцlene лоралрах долча ССР Союзен социалистически республикай законодательства Лардаш», «ССР Союзен социалистически республикай хий законодательства Лардаш» санна доккха доархIамегIара законаш. Iалам лоралрах дола законаш союзни республикашка тIайийнадар.

КПСС ЦК-еи Советски Союза правительствос массеха социальни тIайийнабар сага гонахьара среда ухахцIена хилийтеш Iалама ресурсех пайда дикагIа эцеа лаьрхIа. Цоцамаш тIайийнадар Каспийски форда бIех ца байта чакхдаьхача гIуллакхий хьакъехьа. Байкал ихача Iам чура рузкъех деттIа пайда эцарец уж шоай метта доаттадарец хьакъехьа, Волгеи Уралаи иха а ихыдала а хий бIех ца дайтара хьакъехьа.

Цу соцамаш тIа чакхдала шийна оттадьча балхий масштабаш йоакхий я. 1980 шерале эррига городашка геттара соцадe лаьрхIад Волгаеи Уралаи гонахьа ядача боахамийх цIагIарчей гIуллакхаьнта бIех а да цIен ца деши кхоачам болаш кIезигаь дажисен хоза арахкувса хиш.

ЧIоагIа уйла тIайохийт Байкал ихача Iам чура шоай сайнара Iалама рузкъаш шоай метта доаттадара. Цаккхйоахаш я байкальски целлюлози заводера арахкача промышленни хиш бIеха хIамаш кIезигьара тIаерзаь доархIаме мероприятеш. КIезигйуш я Селенга ихача хиндра бIеха хIамаш. Байкал ихача Iийах дIахьетача деррига а хIаннаш аьнна долча хиш тIера социдий цар тIа гIояйи лехкаш хиниа неца лета хьу, бIух ихача дикчех бихе дена цIенпош лаьтт уж хиш.

Нуьлакха масал. Европерча йоайтIла йоакхача городерчул дукха цIенагIа да Москвера фо. Укх тIеххьарча шт шера е городашка доазонех араьяккхай, е реконструкци ю хийкаб фо бIехдеш хиина 300 гаргга предприяти, хIаьта иа баьхам долаш хьажа санна кIезигьенна фо бIехдеш хиина веществаш. Фецара серинисти ангидрид кIезигдар духьа Москверей Ленинградерей электростанцеш сера кIезигагIа йолча доагорана лелаергIолаш я. станцера фо цIендара боккхача доархIаме хилар промышленни гIирсайнех бахача ишта цIенпошки тIа чуйиллар.

Белгалдаккха доагIа, Iалама ресурсех пайда эцара эффективность лаккхьяран хий а къаьстта фо а бIех ца дайтаж лоралрий боакхача доархIаме йола централизаци. Iовхал телара гIуллакх дунен тIарча цхьанна метта ца дечаьа тайпара чIоагIа Советски Союзе йетIадена хилар.

Доллача хIамашна, цу дакъе Iалам лоралара дейхараш кхоачашлара я, боакхача доархIаме да халкъа боахама доакъоши йоакхий промышленни комплексаш моттигашка хIоттийсара укх гаргарча шерашта санна. [illegible] кIаьхкача хаина я генеральни схемаш оттаяр, экономически районаш дегIайоалаяра планаш оттаяр. Цу тIаьхьа тIа оттадаьа территореш цуи Iалама ресурсех пайда дикагIа эцилга, хIаьта иштто наха кхьахегама, быта, салоIара хьалаш ухахцIена хулийтила а тоадеара а. Iалман дарба тIа кийсьаь оттальча Iалама ресурсех, промышленни юртбоахамеи производствах пайда эцара тIамашен Iалам лоралара чакхйоахача мероприятешей йиш хулийт. бухсоццача кхьачача. общественни производительни йишаш гонахьарча среданa ше ца деш дегIаккхулаерал согIа. Iалама хьалаш тоадеш дегIаккхувае.

Укх тIеххьарча шерашка цу дакъе йоакхий комплексни мероприятеш чакхьаьхай Советски Союзо. Шерий дегIайоалалой лаьттий мелиораци, хьаьгьаьй долхача хиний боарамаш нийса лоаттаде торо луш йола водохранилищаш а тIехьа най бола дукха гидроэлектростанцеш, тоадеш да чкъаьрий боахам лелабеш, шерра моттигаш чулуоцаш дIайогIаш латт хьу, лакхе дийцача тайпара, шорра масштабе кхоачашдеш да городашкен промышленни центрашкен теплофикаци газификацей ара бахаш, промышленни предприятешкара арахкувса бIеха хиш фо цIендара гIирсаш хьалдеш латт. Массе метте тьойсам лоаттабу ша бетарца.

КПСС XXIV съезда решенешка хьажжа, халкъа боахам дегIабоалабара планашка оттадаьа Iалам лоралрам Iалама ресурсех пайда дикагIа эцараи шеррача фронтагIа Iалма - Iохкамен опытни балхаш чакхдоахийта.

Дукха доархIаме мероприятеш чакхьаьхай Советски Союзе городашкеи промышленни центрашкеи фо кIезигагIа бIехдайтара. Хьаьй гIа цIендеш дола хьалуцеш керда тайпа оборудовани: цо йиш хулийт арахкувса зуламе хIамаш кIезигъе.

Вай мехка беш латташ боакха болх ба хий ресурсех пайда дикагIа эцараи бIех ца дайтаж уж лоралраи. Халкъа боахам хина Iаламбар духьа дукха дукха йоакхий мероприятеш чакхьаьхай. Деррига а дIалькархIача аьхка каналеш долхача хиита юкъе 40 куб. километр хий найсдента Iалашдеш йола 3700 километр согIа я. Йолхача хиний боарамаш нийсде йиш хулийташ йола а 400 куб. километр найдане объем йола а 300 согIа йоакха водохранилища хьаьхьай.

Советски Союзе чIоагIа уйла тIайохийт хьуи фоид аьсамъяккхаре хьу лоралра, хьуи ресурсех пайда дикагIа эцара. Дунен тIа хьу тIайолча лаьттех нхолагIа лакъен дунен тIарча хьунех дикьалагIа лакъен да вай мехкага. Мехкара хьунаш къаьстта боакхача доархIаме а хьойни тайпаш цунна дукагIа хиларах. СССР деагIача дакъа кхоач дунен тIарча хьойни хьунех хIам ийгга.

Хьун ресурсаш юхаметтаоттаеш боакха болх чакхбоах мехкарча хьун боахамо система.

Советски Союзе хьалий ашпет йола бокъонаш йолномочеш. цу дакъе тIахьоташ доаттабарец бокъонаш телхаерашта бехк барек бокъонаш санна йола Iаламе цуи ресурсаши лораи паччахьалкхен органий система. Цу тайпарча органех я паччахьалкхен санитарни надзора, хии лоралра, лоачашка цалор доаттаи, лаунаш лораи, чкъаьрашта надзор доаттаи, гидрометеослужба, кхийола органаш. МоллагIа гIуллакхаш, мегахьа санна Iалама средано хьешт доалдача вагIоралъ хувцамаш де тардуш уж дале шиасал е геттара соцадe деза.

Iалама ресурсех пайда дикагIа эцаран гонахьара среда лоралрах хьалхаре йеш дала а СССР Лаккхехьарча Совета хьалхашка цу гIуллакхий хьакъехьа отчет ала е еши ба вай мехка министерствай ведомствай хулаьлдой.

Iалам лоралоша Советски Союзе. кхача социалистически мехкашка а санна доархIаме паччахьалкхен декхар. Деррига халкъа гIулакх хилар тоешал а деш, паччахьалкхено, массе оагIорахьара Iаллоац Iалама среда шийн метта доаттадаре, юкъаметтаоттадаре, тоайра тIадерзаь общественни организацей гIуллакхаш. Бокха доархIам бу Iалама ресурсай хьурмат деругдолча уйлаца наха кхеташ бахара. Къаьстта уйла тIайохийт Iалам дукхаледаргIолаш вахархой хьалхехбара.

Алача дерhaц, белгалдаьккхар докладчико, Iалама ресурсех пайда дикагIа эцараи Iалам лоралраи гIуллакх социалистически общественни строя нийкача соллонех вай хIама а бахе пайда эцаш ца хилар. Цхьайола министерстваш ведомстваш, предприятеш а кхийола организацеш а кхоачам болаш хьалац Iалама ресурсех пайда эцараи Iалам дикагIа лоралараи эффективность лакхъяра дешанаш.

Цу дакъе Советски Союзе беш боакха болх бозлаьцакьа а. дальчех кхоачанбаь Iе йиш йолаш лац вай. Iалама ресурсех пайда эцарех Iалам дикагIа лоралрах эффективность дIахо лакхъяр доархIаме паччахьалкхен декхар да.

Промышленни предприятешей автотранспорти араеттача зуламечa хIамаш кIезигдерсада фо лоралара проблемаш кхийта йоагIаш йола уйла тIалхийтеш СССР дукхача министерстваши ведомстваш, союзни республикай Министрий Советаша. Кхьачи болаш доархадаьди феца хIаулийта зуламера веществаш цIенъаь дIайоахаш а наьха санна кIезигьеш йола керда технологически процессаш хьалдеш йолаш эрал эргайоахаш тоалрен балхаш.

СССР ГлавгидрометслужбаI СССР ухахцIено лоралра министерствай кашнегIа, фо къаьстта чIоагIа бIехду тепловой электростанцеша. Iаьржачен сийрда бесаш долчен металлурге а гIишлой материалий промышленноста а предприятеша. ДIахо докладчико йийцар гонахьара среда лоралара министерствашен ведомствашен къоастамза дерIоацаш йола проблемаш.

Iалама хиш хIаьз геттара чIоагIа бIеху юртбоахама лаьттанашкара араухача хиша, йоахар дIахо В. А. Кириллина. Цхьаьй цу хийца тоьал дукха хул хий дехначе кайа лаьттанцара хьадувла Iалама тухаш, хIаьта иштта юртбоахане пайда эцаш кхейкса удобренеш а ядохимикаташ а. Хий бIехдерех эггара кхерамегIа йола кIамаш я ядохимикаташ.

Кхоачамбоацараш дукха да хий боахам дегIабоалабара дакъе. Кхоачам болаш цIендеь далаваш долча промышленни коммунальни кошкара араухача цIамаша хиш бIехдаро, кхашка хий дуьлача цана цуица ядохимикаташ удобренеш Iеккхахьаро, тIагIолла хьу лехкаш долха хиш бIехдаро доакха зе ду чкъаьрий боахама.

Дукхача министерствашен ведомствашен, советски боахамен организацеша, белгалдаьккхар оратора, цхьаьа хьурмат ца деш пайда эцийт лаьттах. юрта боахама пайдана доацача доккхийт ул. Лаьттан балансе данисегIа, юрта боахама производствана дукзадена доацача гIуллакхашта дIакъестадеш йола лаьттан 1966—1970 шерашка юкъера лаьрхIача шера 2 млн. гектаре тIехкхьиннах. цу дакъе юрта боахамера лаьттан 446 эзар гектар, царех оахе лаьттан 111 эзар гектар.

КIезига моттигаш яц кхоачам болаш бахьан а доацаш юрта боахамера оахен кIаьдомен хина лаьттан промышленни, транспорти, гражданский гIирсаш хьалдаре дIатедаш. Цу доацашна паччахьалкхен ниЙ лелабец моттигерча Советий цхьайолча исполкомаша.

Вай мехка юрта боахама доакха зе ду лаьттана механ хиш рад хьу эрозе. Лаьттана дула эрозий бахьан долаш дукха продукци юс юрта боахамо хьа ца йоаккхаш.

КПСС ЦК-еи СССР Министрий Советои яьча решенешка хьежжа доаккхий организационно - боахама, агротехнически, хьун-мелиоративни, гидротехнически балхаш чакхдаха доладаьа эррегача союзни республикашка эрозена духьала. Цхьабакъда уж кхоачамдара темпаш тоьаш болаш яц.

Хоьш да, вай мехка юртбоахама производства хьалаш тоадаре лаьттай беркат совдаккхара духьа вай мехка чакхйоаккхаш я хьалташка хий дехкарец лаьттан дакъадарец, хIаьта иштта юкъстача лаьттанашта инвестиционни гIух доаллача лаьттанашта гипсовани яра паькъаца дарна химически мелиораци яра балхий чоалхане комплекс чулоацаш йола лаьттанашта мелиораци яра йоакха программа. Цхьабакъда, лаьттанаш еча мелиорацино эффективность эшалу уж каралерзадента тIехьадиеш царна харцахьа эксплуатаци еш хилар бахьан долаш.

Iалаьмате боакха паччахьалкхен доархIам болаш да лаьттанех пайда нийса эцара, юрта боахамера лаьттан тоадара, мелиоративни балхаш чакхдахара, эрозех лаьттан лорадара дешаш. Цу доархIамеча дешаца гIулакх долаш мел йолча организацешна дагаде чаргдоацар де деза.

Цу тайпарча дешца даргIоапарох лаьрхIа мегарга эггара хьалха лаьттан паччахьалкхен учет вагаькха тоар. Лаьттан водехе оттадари юкъедоаллдари, юрта боахамерча лаьттах санна, иштта юртбоахама оборота юкъера дIадоахача лаьттах а пайда эцара хьалхара бекаттахаи лаьттан, лаьттай экономически эффективности мах бар.

Шенхашта кхоачамбоацараш да хьун боахам лелабечех хьун ресурсаш юхаметтаоттаечей. Хьу дIайогIа мегаргIолаш дола дошкхой ча лаьттах пайда эцаш. Хувкрч районашка хьу юхаметтаоттайра чакхлоахача балхий эффективность кхоачамбоацаш яц.

Акха хIамаш шоай метта дилаитара тIалеразадаьа царех боароол тIех ца бокхкаш пайда эцилга нийседеш дола законодательство да Советски Союзе чакхдолаш. Цхьабакъда уж гIулакхаш мехка дукха районашкa воча хьал тIа да. Пайдана лелаеш дола акха хьайбаш кхиадла хьайбаш цар йола моттиг тIаларди хIаьта иштта браконьерствой бахьан долаш эшахуш латт. Акха хьайбаш шоай метта доаттадара царех пайда нийса эцара доархIаме паччахьалкхен декхар да.

Вай мехка Iалам лоралента деррига халкъа хьаьха гIулакх да. Деррига халкъа духьа лорадеш доккха хьина ца Iеш, дукхача йаха кхьаь хоацаш ше хилча лоралургIоаш да доалдаь а.

Вай лакхха нах бу цу дакъе йоагтIаш йолча паччахьалкхен органашa боча бокхача балха, тIайоала хIамаши акха хьайбаш браконьерех лорадара хьуга хьежача, чкъаьрашта надзор лелаеча болхлошa, чурча гIуллакхий органаша са ца кхоеш лоаттабеча къовсама.

Цхьабакъда, цу органаша Iалам лорадара декхараш тоаламе кхоачашдеш дукхача хьале бахача наха шерреш йизза царе оагIув кьаллацарах, берригача гражданашa Iалам йовлдо еши хьурмат деший лелабарах тайша хургва.

Хьалхете а, кIезига моттигаш яц, цхьабола Iалам бохашо бокъош тердо йоалаш хилорах, из лоралара отталь дIайолаш цар кхоачашл ца ярах Iалама ресурсашта доккха зе хулаш. Хоьш да, укх шера хьун торфаш боахама доккха зе а деш йиЙйна цIераш бовьар оттар бахьан долаш йиЙйна ца Iеш, хьунашкей торфийникашкен цIерана лоралуш ца хиларах а йиЙнийга.

Iалам лораларец Iалама ресурсех пайда дикагIа эцарец дешанта уйла дукхагIа тIаахийта, лаьттаи, лаьттана тIерен кIалхарен хиш, фо бIех ца дайтара, хьунаш хьайбаш тIайоала хIамаш шоай метте доаттадара дегIаккхулара доархIаме гIуллакхаш чакхдахадеза, белгалдаьккхар В. А. Кириллина, союзни республикай Министрий Советаша, кьахьегамхой депутатий моттигерча Советаша, министерствашен ведомствашен, промышленни предприятеша, колхозашен совхозашен, общественни организацеша. Iалама доаттабаш [illegible] фо, гучахьара фордаш, дунен океанаш бIехлергдоацаш лорадара дешаш ворига комплекс къоастеяга Iаламдулургдаш йорга. Дунен халкъашта юкъе цхьана гIуллакхаш лелаялга пайдайа хилар гуш да иштта гонахьара среда бIехъелга массе метте гIолла хIаахасташ а цхьана дарцагIаьлча мара юхатоха йиш йоацаш а хиларах.

Iалам лорадарах цуи ресурсех пайда дикагIа эцарах дунен халкъашта юкъе цхьана мероприятеш чакхъхара эггара хьалха юкъ дIайолаьраши эггара хьалхарча уж чакхъаха доладенараш социалистически мехкаш да. 1971 шера июле тIайийцаб СЭВ-а членаш йолча мехкий цхьана леладу гIуллакхаш дIахо кIаргдарех бузадоаккхаш тоадеш социалистически экономически интеграци дегIайоалаяра комплексни програмина тIа оттадаьа Iалам лорадарацуи ресурсех пайда дикагIа эцарах цхьайн дукха йоакхий проблемаш кийчьаьга.

Шин оагIорахьара дакъа а лоацаш дукхача мехкашца бокаьет боараматIеш болх бу Советски Союзо. Лоалахарча мехкашца тийн лорадарей чкъаьрий дахарей, карантина а тIайоала хIамаш лорадара а дешашта согласеш яьй Советски Союзо.

Хоьш ма дарра, 1972 ш. ира согласеши яьй СССР-ас США-ца юкъе гонахьара среда лорадара дакъе цхьана гIуллакхаш лелдара хьакъехьа.

Вай мехка доакха дакъа лаьцад дунен гIерa деш дола тоннамаш [illegible] среде дехкарах дола договор кийчдеча. СССР-а хулг йоаьа мегиадаьтгала фордаш бIех ца дайтарах йолча дунен халкъашта юкъерча согласешена, цун эррига положенеш кхоачашъелга Iалашду.

Советски Союз, Хоьш ма дарра, дунен халкъашта юкъе цхьана гIуллакхаш лелдела, цу дакъе гонахьара среда лорадарех Iалама ресурсех пайда дикагIа эцарех дешашта а дегIадоваладара тIедаьлатт.

Iалаьмате йоакха территори дIалоац вай Даьхено, бовзтале бальгашка цара дукха ца хеача тайпара доккхий рузкъаш да цун доламка, аьлар В. А. Кириллина шин къамаьл чакхдоалаш. Лаьттаи цун чениЙн рузкъай гонахьарча средай хьурмат дар, уж рузкъаш деррига халкъа духьа лорадар а царех дикагIа комплексно пайда эцар а кхоачашлайна даргдоацаш йола социалистически общества закон да.

* * *

19 сентябре делкъал тIехьагIа Кремле палатай заседанеш хулча зале СССР Лаккхехьарча Совета Союза Совета заседаний хилар.

Депутаташа дIаьхха деттаи гIоараш а долаш тIайийцар покъостий В. В. Гришин, К. Т. Мазуров, Н. В. Подгорный, Ю. В. Андропов, М. С. Соломенцев, И. В. Капитонов, [illegible].

Заседани хьайийлар Союза Совета председатела депутата А. П. Шитикова. Цо предложени ду депутат И. С. Грушецкий СССР Лаккхехьарча Совета Президиума Председатела заместителалла из даржарца дувзаденна Союза Совета законодательни [illegible] хилар. [illegible]

[illegible] Союза Совета Iалам лоралара комиссе председатела депутата А. В. Георгиевна.

СССР Лаккхехьарча Совета укх сессе дувцаш дола кIалам лоралонте йола тоадийраи Iалама ресурсех пайда дикагIа эцарах де [illegible]», аьлар А. В. Георгиева. Iалаьмате боакха доархIам болаш да мехка хьакъа боахам дIахо дегIабоалабари советски наьха ухахцIено чIоагIагIа лоралрах. Цо белгалдаьккхар, Коммунистически партес Советски правительствас паччахьалкхен экономически низ чIоагIбарец халкъа материальни хьал-торо лакхъярец хадлаза йоалхе ара бахьан долаш мехка белгала естественни ресурсех пайда дикагIа эцара, бIарччача тайпара Iалам эргадеххац тоадира тIаберзабаь боакха болх чакхбаьккха хилар.

Iалам дIахо чIоагIагIа лоралраи Iалама ресурсех пайда дикагIа эцараи чакхйоахаргIолча мероприятей шерра программа хьахьекхай парте XXIV съезде КПСС ЦК Генеральни секретара покъоста Леонид Ильич Брежнева яьча докладе тIа. Съезда Директиваш тIа [illegible] гонахьара среда бIех ца дайтара, лаьттах, хий ресурсех хьун рузкъех, минеральни йедалах пайда [illegible] эцара беча балха кертте [illegible].

Депутата белга[illegible] [illegible]

Шина хинн фо бIехдергдоацаш лоралента ше дувцаш, А. В. Георгиева белгалдаьккхар, шичача хиниЙн фо санитарни хьал тоадара дешаш министерствашка дукхача хьале терко еш ца хилар. Iалам лоралара законодательство нийсIа тайпара телхадеш йола моттигаш мегийташ хилар. Из белгалдаьхар Iалам лоралара кайнясепна, сохха химически, целлюлозно-кехата промышленность, сийра бесаш долча металлурге балхе йола цош шоаш лувцаш.

Хиш фо бIех ца дайтара, хиника хулйташ йола цIалаша фоца ухийташ йола бIеха хьашаш кIезигьяра геттара соцдаран дакъь дарг мел доацар де деза министерстваш я ьина хет комиссеша: предприятеш хьалъяран йолаш араштe реконструкци ярах уттIечa проекташ тIа дIадаьь рила сах гонахьара среда лоралра чакхйоахаргIолча мероприятей эррига комплекс тIайола къаьстта баьхед, цу дакъе капитальни вложенеш материально-технически Iалашон а йолаш. Фо хийн цIенду гIирсаш дикагIа хьалдаран деш йола балхаш дикагIа хилийтаран гIишлошъяра министерствашa мIашагIйоха йоагIа лакхача технически боаране, кердагIа йола техника юкъе а яхилаш, гIишлой-монтажни пуско-наладочни балхаш де ногаргдолаш йола специализированни организацеш.

Доххача хиний ресурсех пайда дикагIа эцар духьа, аьлар А. В. Георгиева, массе тайпарча мероприятей йоакха комплекс чакхйоаккхаш латт вай мехка. Цхьабакъда, дукха хиш шоашта юкъера араухача доацаш районий дикка дахагIа е эса терко. Цу тайпарча районашта шоай тайпара бираш йолча мероприятей комплексаш [illegible]

[illegible] гидрологически [illegible] хила. Георгиева тоаш [illegible] хилар [illegible] паччахьалкхен статистически отчетность оттаелга СССР [illegible] тIа дидлар комиссе гIойленоагIа доархIаш хиларах.

Содоклада тIа дикка йоалла моттиг четаьй лаьтта беркат совдаккхара, лаьттана мелиораци яра балха, лаьттанашта хувIча эрозеш, тул тIадаланда, уйлаш ца лоаттабеча къовсам.

Результаташ а еше долча лаьттай счет нIалатIехьйоаккхийта дикка тоадь деза лаьна йоа комиссеша, белгала аьлча, юрта [illegible] гIулакхьечна лаьттан дIакъестарца дувзаденна хулаш дола зейнаш дIадодаре юхаметтаоттаргдара лорадеш оттадаза лувзац.

ДоархIамий проблема я, аьлар А. В. Георгиева, лаьттаи чена пайда дикагIен комплексно эцилга Iалашдар. Цу хьакъе хIаьа деррига дакъь дийнадац найцига.

ЛаьттагIара кераль пайдана хIамаш дукха йоаш уж хьайоакхачен чакхйоахачен хана. Iалам чIоагIагIа лоралрен цуи ресурсех пайда дикагIа эцарен гIулакхан доархIамах ше дувцаш, депутата белгалдаьккхар лаьттан беркат совдаккхаран уж эрзех лоралре, лаьттанашта результативно [illegible] хьун, чкъаьрий, чIарахьий [illegible] пайдана [illegible] бIех ца дайта [illegible] хиш лорадара тIаерзаш [illegible] доккхий [illegible].

Цхьабакъда, Iалама [illegible] хилар. Iалама комплексаш пайда эцара дакъе [illegible] Iалам центр хьалйохь долча дешага хьоинага гIойлагIа доархI комиссеша.

ДоархIамегIарча организационни дешаех цаI — планирование. Комиссеша хетачох, халкъа боахама планашка ше къаьстта белгалъярал ярхъяп халкъа боахама доакъошта, министерствашта ведомствашта, союзни республикашта шоашта Iалам лоралреч Iалама ресурсех пайда дикагIа эцарен мероприятей эррига йовладена тIа а йолаш йола Iалам лоралара хьакъехьара раздел.

Содоклад чакхъеннача тIехьагIа ден повестка тIарча хьалхарча дешах прения йоладелар. Къамаьл де дош ду депутата В. М. Цыбулько — Украинска КП Киевски обкома хьалхарча секретара. Киевски областа партийни советски органашa къаьстта йоакхо ю лаьттан ресурсай, аьлар цо. Лаьтта ма дий, халкъа юкъе нийса оалаш ма хиллара, — вай кхоабар. Тахан колхозашей совхозашей пайда эцаш да областерча деррига лаьттех 75 процент. Цхьабакъда, укх тIеххьарча 6 шера, ухалаю йокъаь йоахдашехьа а, хьалхагIа хIаде найдара ца хилнача, лаьттех бизза пайда эцца болаьмехьа а, юрта боахамера лаьттаи доккхий цхьаьа лаьрхIача кIезигIйуш да промышленность чIоагIа дегIаярпей чуIе кIенош дукха хьалдарпен дувзаденна. Цунца дувзаденна, белгалдаьккхар оратора, дукха гIуллакхаш кийчдар лаьттех пайда дикагIа эцара, керда лаьтташ юртбоахама оборота юкъеоаха [illegible].

[illegible] хьалъэттай [illegible] коза [illegible] бола [illegible] Днепр [illegible] къайле е [illegible] укхаш [illegible] Iакха. ГIишлонхоша гIомараш Iоцlен а я, цу метте хьаллаьд 400 эзар гаргга квадратни метр чуIе моттиг йола хIанзара дукхаьааль цIагIарчара чуIа цIеноаш. Дикача дакъа 10 гектар кхоьлла. Толаме пайда эцаш я русановни [illegible] гIомараш тIа хьалхеш латт Березняки, Оболонь яц чуIеса цIенoй массивош.

Шоай лаьттех тIа ма лу дикагIа пайда эца гIерт юрташкара кьахьегамхой а. Юрта боахамера лаьттаи шер а деш, лаьттай беркат [illegible] а кхоьйшдера хьал а, экономически эффект йокхагIа хилийта гIерт тхо. ХьалхагIа а доакъа доархIамегIа, [illegible] укх шерарча [illegible] тIара гектаре тIара доаккха ца бола алат 26 центнер хьаьжад. Дикка хьувкъалой шорра спелла, картолаш, боьцадаараш. Шоргаш, [illegible] а, доалгьеш кийчданх.

Московска Паччахьалкхен университета ректора И. Г. Петровскис аьлар, Москверча кьахьегамхоша СССР Лаккхехьарча Совета депутат се хиларах тахра са бехкаш бар столицера фо хийн цIендара проблемаш юцца.

КПСС XXIV съезде яьча докладе тIа покъоста Л. И. Брежнева декхар оттадьа Москвах дьоккхаьне коммунистически город е яьйна. КПСС ЦК-еи Советски правительствас хадданза йоакха еш хилар бахьан долаш, белгалдаьккхар оратoро, Москва тахане а — дунен тIа эггара дикагIа тоалцIачох цIенача городех цаI. Веш боакха болх ба хийн фо цIендара, города санитарни хьал тоадара. Москва-хий 70 километр согIача юкъе юкъера дикка цIенагIа хинад хIанз. ДукхагIа Iайнад цуица кислород, города доазонех чухьа чкъаьрий долгдехнад, нах лувча а спорта а могаргдолаш хинна хий. Цхьабакъда, столицера хиш деррига а дац бокъонца санитарни хьалашта ма яххара. Хий а фо а цIендду гIирсаш шоай предприятешка хьалдара балхаш мела ду станкостроительни инструментальни, нехкдаьтта чакхдоахача а мехкдаьтта химически а министерствашa, ахычар.

Къаьмaттея укх шерарча дIайхачаь аьхки а мала хий ца тоьаш бацар москвичашa. ХIара санна денна бейсалхех 600 литр хулийт вай хий. Дунен стандартел тIех да московски водопровода хий. Цхьабакъда, столица дегIа яра перспективаш тергал а еш, иштта хьал дIахо лоаттадара хьастанкара дукхуьза кхьу хий тьотохала даргдац столицерча хий проведах. Хьал йоаунски гидротехнически система хьалъеш латт. Из болх бе йолалийтараш Москва цIерагIча канала чура хий ассенизаха городе кхаргIаьтта хина Iалашъе йиш хургьа 1990—1995 шерашка кхачтакыш.

Дукха хIама дьаь столицера фо цIендара. Города йоагача хIамаш балане гонах дукха пайда эцаргаьа хулалуш я.

Хьашт йовд а гьалаш а Москве. Из [illegible] сайнтоа а цIен а ду фо.

7 миллион хIама вай аьна [illegible] хоьла города дегIайоалара планерoна ега, белгалдаьккхар И. Г. Петровскис, Iалаьмате хала декхар да. Цхьабакъда, белгалдаьккхар цо, социалистически строй мел эша торонаш лу уж хьалоацаш эшалра. Оратора хьахьайадир, докладе тIа йоалаьь предложенеш цо ма яра хьалоацаш хилар, парте XXIV съездо вай Даьхен столицах хьоккхане коммунистически городе [illegible] декхар тIаьтта доге тайпна хилар.

(ТАСС).

ТУРКМЕНСКИ ССР. Каршински йокъал уттача арен 900 эзар гектарага Амударьера хий кхоачорга укх шера. 106 километр хулача Ульяновски хий дуллача канала гIишлонхой хIана насосни станцешка хий хьалтIаяхара агрегаташ уттаеш ба.

СУРТА ТIА: «Летучка». Аьрдехьара аьттехьа — 2-ча участка начальник Анатолий Керимсы, СМУ-7 верттора инженер Леонид Янин, автоколонна начальник Джуманазар Халназаров мала гIаьчна насосни станце.

К. ХАЛЛЫЕВА сурт.
ТАСС фотохроника.

«СЕРДАЛО»
2-ча агI. 23 сентябрь, 1972 шу.

«СССР КЪАХЬЕГАМХОЙ ДЕПУТАТИЙ СОВЕТИЙ ДЕПУТАТИЙ СТАТУСАХ» ДОЛЧА ЗАКОНА ПРОЕКТАХ

Союза Советан законодательни предположеней комиссен председатела депутата И. В. Капитонова доклада изложени

Союза Советан Къаний Советан законодательни предположенейн мандатнин комиссеца, цхьаьна доладчика, шуга йоцийта хьачуяр «СССР къахьегамхой депутатий Советий депутатий статусах» долча закона проект. Цу тайпара закон арадаккхаран дарг ца хилар белгалдаьккхадар КПСС XXIV съезда.

Съезда историческа решенешца белгалбоалаш ба хIана партен дерригача халкъей берриге бойд. Уж деррагIа кхоачашъон латт.

Коммунизм хьалъера тIехьа лоаттабу къовсам массе а вагIораьъара социалистически демократи дегIайоалларах, советски пачхаьалкхе чIоагIъарах, дIахо йодача хана а общества политически организаце система арга йоахаш тоаяр дIакъовстабе йиш йолаш бац.

Вай социалистически пачхаьалкхен политически лард а къахьегамхой депутатий Советаш, царн йиэза хьакьоакх цун демократически характер. В. И. Ленина белгал ма даккхара, Советаш юкъарчал доацаш къахьегамхой шоай организаци я, цо IалашIду пачхаьалкхоина доладеча уж маьотта дукхагIа юкъеоцийта.

ХIана Советашка херка ва ши миллионал совгIа депутат, уж ба вай сийлахьча болхлой класса, колхозни ахархой, къахьегама интеллигенце, ерригача социальни группай бахача нахах, СССР дерригача хьамийн народностейн викалаш. Депутатий составо хьакьокх советски общества социальни структура, цун йоаллаца цхьоагIон ва чIоагIа хилар, СССР халкъий дотагIали моттали.

Советий лоархIаш лакхбара тIаберлайба кхиъ лоараагIа ца йоалаш чакхбоаккхаш хьайоагIа Коммунистически парти, дIахо дуц И. В. Капитонова. Из къаьгга хьакъоккхай XXIV съезда решенеша. Парте чакхдаьха гIулакхаш бахьан долаш Советий болх кхиэ а хьинарогIон масса тайпараш хиннарга белгал а даьккха, съездо цар болх дIахо а ирабоахаш тоабара керттера лоттамай белгалдир. Съездо дийцар депутатий лоархIам кхе а лекхбе беза, ахаш.

«Лакхехьарча Советашкара дехе поселковичарга кхаччалца болча депутатий статус, цар полномочеш бокъонаш, [illegible] хIаьта миттa гIулакхаш тIарча наьха депутаташта хьалхара декхараш а белгалдеш дола лаьрхIа закон кийчдаре дергдоаца ха хьатIаьттай, — аьлар КПСС Центральни Комитета Отчетни доклада тIа КПСС ЦК Генеральни секретара новкъост Леонид Ильич Брежнева. Миттa дола закон тIацаро депутатий авторитет а хьалар а лакхдоргда аьнна хетъ». Из предложени съездо товбайир, цун резолюце тIа хIа а яийр. Из хьалльцар партен халхъон.

Съезда устаноакага хьеха кийчъьай дуна хьачудешна депутата статусах долча закона проект. Закона проект кийчъеча [illegible] законодательни акт санна, из декхарийла а потаншарчаргарен поселковичаргарен дехь СССР Лакхехьарча Советага кхачагIалца болча депутатий массе а тайпарча Советий эттара лоархIамегIон юкъарей дола дийцай нийсдо.

Цу тайпара доц къоастаделга вай пачхаьалкхен строя маIанара, ерригача воаькъай Советаш йIашагIйоахкига, цар гIулаккхаш йIашитIехьдоахкига, хIаьта митта депутатий балха принципаш юкъара хиларгара хьадоагIаш да, хьататрарча ларда тIа а вайцища еррига воаькъай Советий депутатиен предприятой, организацей гIулакхаш тIарча наха юкъара отношеней.

Ерригача Советий депутатий гIулакхаш полномочеш йола керттера положенеш шийна чуйоагIа вай законодательни практике оттара хьалдара депутатий статусах дола закон кийчдаре, аьлар докладчика, IалаьмаIе лукха болх бе бийзар. Цуна юкъе дакъа лаьцар дукхача депутаташа, партийни советски болхлоша, [illegible].

Депутатий статусаца дуваденна дешаш дийцар къоабоаздоагIон тIа. Законопроектах шоай предложеш замечанешеш ахкийтай союзни республикай Лакхехьарча Советий Презадиумаша, центральни республиканскни министерстваш ведомстваш, IалмIан учрежденеш. Царей дукхагIъарах проекта тIа болх бача хана терказьай, цо торо хилийтар практика дIадехараш, допустошаш бакха тIа саготагIа долла дешаш дукхагIа юкъедаьха.

Комиссеша кийчъяь законопроект хьежа а хьежа могаьй СССР Лакхехьарча Совета Президумо.

Вай обществе депутатага кхоача дакъа белгалдоал, йоахар дIахо И. В. Капитонова, эттара хьалха, пачхаьалкхей Iаьдал Советаша чакхдоахача дакъа лоацийга, хала хоIами хьалитаи кхоачаделга лакъо цуна тIадалла хиларга. Советашкаш цар депутатаиен чакхдоахача дерригача гIулакхий йохаргIоала лард я Коммунистически парте политика, цо доаргатIа ца йоалийтаи чакхьъллакхара тIехьа лоаттабу къовсам.

Проекта хьалхарча дакъа тIа я депутатий статус, цун полномочеш бакхьеш йола юкъара положенеш, цу дакъе общесоюзни республиканскни законодательствай соотношени.

[illegible] Советий [illegible] деча гIулакхий Советен цун органийн декхараш, а бакъонаш а.

Хойш ма хилара, Совета компетенцеца чудоагIа керттера дешаш цун сессеша дуцаш да. Парте документаш тIа белгалдаьъллад, Советий лоархIам лакхбара дакха даргдоацарех цаI цар сессении болх дIахо а аргабоалаш тоабелга долга. Из кхиъ чакхбоакх законодательство а укх тIехьарча шерашкарча практике а.

Депутата сесси кийчъеча а цун балха юкъе дакъа лоацаче а дана Совета новкъостал ду партен правительствай директиваш, хакъа бокхама планаш тоалица кхоачашъяра, къахьегамхой вахара хьалаш тоадара. Цу хана цо чакхйоаккх пачхаьалкхенна доалдара школа. Цудукъа депутаташа сессеша хьинаре дакъа лоацига, законопроекта тIа белгала ма даккхара, цун керттерча декхарех цаI да.

ЛоархIаме ба депутатана массаьрча комиссешка бу болх а. ХIона Советашка юкъера лаьрхIача кхо бIаь воар совгIа я уж. Комиссешта юкъеоагIа миллонк верхI бIаьн воар совгIа депутат. Из бокхха низ ба, цо дийна тIа ду доаладеча аппарата болх иргабоахаш тоабара, болхама политически декхараш кхоачашдара.

Вай хакарча хьалашка, белгалдаьккхар докладчика, партен правительствай экономически политика чакхъяккхара бола массе а тайпарча Советий лоархIам а бехкетохаш а лакхху. ХIаьта цо, шийн аргIанна лерхI общественни производства эффективность лаккхъяраца дуваденна практически декхараш кхоачашдара къахьегамхой оарцагIбоалаш депутаташа организаторски бола бергидар.

Вахара дукха масалаш гойт коммунизм хьалъера дерригача доакъошка, шIслагIча пятилетка планаш кхоачашъяра тIехьа депутатыша творчески а хьинар кхо да деш а болх бейш хилар.

Закон тIаьнцаро торо хулийтар гьи депутаташка кхы а дикагIа болх [illegible].

Законопроекто белгалью Советe депутата луш йола керттера бокъонаш. Цу тIа аьнкад, сессе дуцача дерригача дешаш тIа депутата решающи голос я аьнна, Совета органашка хьабараш хержа а ше хержа хила а бокъо я, аьнна. Депутата бокъо я дувцача дешах, Совето шIашагIъехкача органий персональни составах предложени теле, шийн предложенеш кийса хилар дIалойташ къамаьл де.

Закона проекта тIа болгаьльай депутатаьна сессешка шийна предложенеш замечанеш къоастабра порядок. Цунца цхьана белгаладаьд депутатий замечанешкаи предложенейкаи пачхаьалкхен органий гIулакхаш тIара нахи оттадьча хананца хьежа безилга, цу хьакъехьа дикза даргдоацар де дезилга, хIаьта даьчох депутатага Советий йоагI-йоагIача органашкен хоам бе безилга. Уж гIулакхаш чакхдахаро кхиъ а чIоагIагIа айергаь депутатий инициатива. Законаш кийчдеча депутатий лоархIам лакхбара, шено йоацаш, гIа дерга СССР Лакхехьарча Совета, союзни автономни республикай Лакхехьарча Совета депутаташта законодательни инициатива йолаш йола [illegible] тьа проектана юкъоахьара.

Законопроекто лерхI Советo гIадилларах Советo кхоачашде деча дешаш пачхаьалкхен органий, предприятей, учрежденей, организацей болх тахка депутата бокъо хулга. Цун совгIа, депутат ше а бокъа йолаш ва Советe а цун органашка а, предприятей, учрежденей, организацей болх талхара дош оттаде. Цу тайпара проверкаш еча депутатана дакъа лацара кхы а чIоагIбергба мотт-гаша яз е кош доаргла дешах йола партен правительствай директиваш митта кхоачашъю хьалара лоттабу тIехьоман.

Советo доалдара органашкен гIулакхаш тIарча нахан лоаттабеча тIахьожама пайданерча дакъай цаI я депутата вопрос. Из форма тIехь - тIехьагIа шерагIа шаьрккхудьаш а хIара дешарча практикана. ДIадахача шера Советий сессешка депутаташа 40 эзар гаргга запрос яьй, аьлча кхоачам ба.

Закона проекта тIа лерхI СССР Лакхехьарча Совета, союзни, автономни республика депутат СССР правительствага, союзни автономни республика правительствага, е министрашкен Лакхехьарча Совето шIашагIъехкача доалдара кхыча органий кулгалхоашкан запрос е бокъо йолаш хулга.

Цух совгIа, союзни автономни республикай Лакхехьарча Советий депутаташта бокъо яла лерхI республика доалоп тIа ухачa ерригача Союза кукъагIа болча предприятей, учрежденей, организацей кулгалхошка республика кхоачашдеча дешах йола запрос е.

ХIаьта моттигерча Советий депутатен аьлча, цар бокъо я исполнительни комитетага, цун [illegible] кхы а, хIаьта митта Совета доалон тIа ухачa предприятей, учреж[illegible] Сов[illegible] хьакъехьа запросаш е.

Мадарра аьлча, цу хьакъехьарча депутатий бокъонаш маьла санна шерьоннай. Советаш цар депутатийн бокха лоархIам ба социалистически законности правопорядки чIоагIъеча. Цунна хьаьстий теркам тIабохийт закона проекта тIа. Пачхаьалкхен Iаьдала вилал ше хилархах тарра депутат декхарийла ва массаза а советски законаш кхоачашдеча дакъа лаца, мегахьа санна бокъонаш гражданий законагIа дола хьаштеш е общественни порядок талхайойя, ма харцахьара гIулакхаш сецадо аьнна дIакеха бокъо йолаш ва депутат.

Депутато доагIар хьадийхача тIехьагIа гIулакхаш тIара нах, предприятей, учрежденей, организацей администраци, милице болхлой декхарийла ба уж шийса доаца гIулакхаш сиха дIадахара оарцагIйоала, хIаьта эшача хана бехке бараш бехктокхаме оза а.

Советий балха тIа эттара керттердар, коммунизм хьалъера дикхараш кхоачашдар да, белгалдоаккх И. В. Капитонова, уж кахаца айха бу[illegible] болаш [illegible] царца даки оагI[illegible] болаш [illegible]. Уж бувзацаш тIехь-тIехьагIа чIоагIагIа, шерагIа, тайп-тайпара хилийтара йоккхо [illegible] — [illegible] депутата декхар. [illegible] халкъа хьаштешка хьежжа [illegible] беза цо болх, бизза кхоачамбе беза цун хоIам.

Керттердар [illegible] пачхаьалкхен юкъара хьа[illegible] кхета а деш, депутат [illegible] ва хоржама округе бахача наьха хьашташ терк[illegible], хIаьта митта экономически, культурни, хьалаш, республика, автономни область, къаман округа [illegible] болхалоаш теркалъа. Советаша [illegible] [illegible] хIаьта [illegible] Советаша [illegible] де тIа[illegible] наках.

[illegible]

Депутата [illegible] балха хетадь да [illegible] кхоадагIа дакъа.

Хоош ма хиллара, депутата боча балда юкъе йоккха моттиг дIалоац гражданаш тIаийбаре. Нах депутат волча ух хьахар ода а новкъостал деха а, цунга дуоц шоай хиха а во а.

Цар депутаташта хьалдашка уттаду тайп-тайпара дешаш, хIаьта дукхагIйолча хана дукхахча цаьа дагардар хьа а доазийт. [illegible] законопроекта тIа лерхI, шийн депутатски балхаца юкъаенна хьахула предложенеш Совете [illegible] бе [illegible] хулга.

Проекта тIа дIахьадьа, депутата бокъо я ше къийта предложенеш, заявленеш, жалобаш пачхаьалкхен органашка, Совета доалон тIа ухачa предприятешка, учрежденешка миттa йоIк хьажара тIахьежаш лоаттабе а, хIаьта цу дешашка къонача ше дакъа лаца а бокъо я, аьнна.

ДIахо докладчика белгалдаьккхар кархархоийта хьалхашка депутаташа тела отчеташ бокка лоархIам йолаш хилар. 1970-чоа 1971-чоа шерашка хархархоийта отчеташ елар берригача депутатех 98 процент бараша. Царца шIашагIъехкача дакъалацар миттал миллеонаш болча къахьегамхоша.

Отчет аха [illegible] тIахьожаш тIа болаш депутат ва дIхилга фуд аьлча, из да къахьегамхоша харжараш совгIа, цо шийн декхараш митта кхоачашду цар хьежа, цунгара доагIар хьадехь йиш я, хилара а. Конституце тIа дIачIоагIъяьй хархархой депутат юхайаккха йиш хилара бокъо я. Из дара порядок мийсъю [illegible] закона.

[illegible] а цар [illegible] гучаьа, [illegible] а деш, [illegible] хилар. Цунна [illegible] дIахо а Iаламд[illegible] Советий бол дуккача хала [illegible] дIабоавайтарга.

Коммунистически парте [illegible] [illegible] [illegible] эффективностагIа [illegible] [illegible]

[illegible]

Проекта тIа [illegible] [illegible] депутат [illegible] общест[illegible] органашка, предприятешка, учрежденешка, организацешка гIулакхаш [illegible] болча [illegible], а аьлча. Цу [illegible] [illegible] [illegible] оттальча хана тIех ца доахкхаш дала а.

Из белгалдаккха деагIа, хIана аьлча, практике хIана а нийслуш депутатий предложенеш йоагIача тайпара къасто ца ю моттигаш, цхьайолча хана депутаташа хоам бац цар предложене хьажьа дальчох.

ХIаьта депутатий лоархIаме йолча предложенех аьлча, царга хьажа еш Советий [illegible] комитеташ, министерствай ведомствай коллегеш, Министрий Советаш, [illegible] Президиумаш.

Законопроекта тIа дIахо дегIа а йоаллашй яха а хьахой депутатий къахьегамий бокъонех йола цхьайола гарантеш. Белгала аьлча, йолхагIча а Советe [illegible] администраце лицаташагIа бахара а колхосе а дIашахха, е мIаьагIа алар доагIача хьалхе йиш хургьац хьалхахагIа а [illegible] Советe мукъа ца лой.

ДогIадаьха декхараш а, хIаьта митта депутата кхоачамо деараш дукхагIа хилар а тIерхха а даь, Лакхехьарчен моттигерчен Советий депутаташта транспорта тIа мах боацаш дIа - юха ах дукхагIа бокъонаш аха лерхI. Нийсъеш а хьадда отвеш а а депутатен [illegible] йола положенеш.

Дукхача депутатана, советски болхлоша, общественнеста [illegible] [illegible] Советий депутаташта наькха тIа йоалаю мах лара деш.

Цунца дуваденна законопроекта тIа лерхI ерригача Советий депутаташта депутатски удостоверени наькха тIа йолаш [illegible] лулга, уж лелаю [illegible] хо чакхьаллацца.

Цу тайпара а, дIахо дуц докладчика, цар полномочеш оттаеш йола депутатий статуса законах йолча проекта керттера положенеш. «ХIаьта [illegible] яха дош, — аьнад КПСС ЦК Генеральни секретара новкъост Леонид Ильич Брежнева, — ши маIан долаш да — бокъонаш а декхар а. Из, новкъостий, дешха сий а бокха бехктокхам а ба».

Из теркалдиш я закона ерригa проект а. Депутатий бокъонаш шоj а еш, цар балха гарантеш чIоагI а еш, цо хIара депутат декхарийла ву, Iз хIн еза [illegible], хьийнара къахьегарца цун сий лакха лоаттаде, массе вагIорахьара халкъа тешаме гIулакх дар хила.

Советий депутатий статусах дола закон тIаьцар социалистически демократи, вай советски пачхьалкхен дегIайоаллара бахьана цхьаьнкха а лоархIаме гIа ба. Цу гIулакхе шIаькха а хьагойт Коммунистически партен Советски пачхаьалкхенен депутата а дIаза доал карадолча представительни органий викалаш хилараx тарра Советий а лоархIам лакхбеш чIоагIа йоакхе ю.

Белгалдоалаш да, аьлар И. В. Капитонова шийн къамаьла чакхдоаллаш, СССР Лакхехьарча Совето депутатий статусах дола закон СССР хьаль 50 шу дизаллаха хьалхагIа дувцалга. Советаш мехьа вайгоацараш боккха лоархIам болаш хилар вай мехха хьахьаш дукхача къамех латтача социалистически пачхаьалкхено кхоатаира.

ССР Союза ах бIаь шу дуача юбилеех социалистически демократе, дехаргдоахача советски халкъий доттагIала, Коммунистически парте хьаьнъалерча политика, ше мел долча хIамой дабуллача марксизма - ленинизма ерда, къьыгга йола демонстраци хургья.

«ПРАВДА» ДЕШАРАШКА

Дунен тIа доккхагIолча газето, советски журналистикан флагмано — ленински «Правдо» дукха ца йоацаш белгалъйоккхаьд шийн юбилей. Из хьадаь 60 шу хаарна дуваденна Октябрьски революце орден еннай цуна. Цул герта йоалоша лаьна шоана бIаргагу «Правдана» йоалкогIа ший хиана Ленина ши орден. ХьагIадоагIача шера вай бегта кхы цхьаьнкха а йоккха событи хургья «Правда» история чухь — арарьяь «Правда» 20 эзарлагIа номер.

Ленински «Правдах» хьахарта а хIетам луъ а, ийса хинь хьахар лоархI цa дешарашa, политически шонейн опытен дIахьий хьасташ йоралоагIа цу тIара.

ХIанзарча хьалдоша къаьстта дикку «Правда» — вай парте Центральни Комитета ше болча органа, цуi бакъ болчa тахаио-чен гIойча лоархIам.

Коммунистически партен Советски правительствай чуран арахьарен политика кIоргга дIайойдаитар, КПСС XXIV съезда оттаь мокх экономически социальнo-политически дегIабоалабара программа кхоачашьяр — газета гIулакхашта юкъе керттердар. Гаргнахоичаш йатт Советий мехка дерригача халкъий сийлахьдоккха интернационални цIей — СССР хьаь ах бIаь шу дуза юбилей. «Правда» массе вагIораьъра хьахоекх КПСС-ей Советски пачхаьалкхени ленински къамий политика толлама, [illegible] даьъьашта [illegible] цун лоархIам. Цу хьакъехьа дуий «Укхартийоша цхьанагIо», «Вай — советски халкъ» яхача газета раздела, «Вайна корагIдаллар [illegible]» яха рубрикаш кIал кепитехача очеркаш тIа, кхыча материалаш тIа.

Массоза а хана, «Правда» тIа цепаьтт — Коммунистически партен Советски правительствай социалистически [illegible] цхьаьна.

Постоянни организацей политически, организаторски, идейно-хIетама болх массе вагIораьъра цар дика опыт кхы а кIоаргагIа хьакьокха гIерт редакци. «Правда» къаьстта уйла гIайоккхийтаргья дотIайоагIача Iалеьмате лоархIача политически мероприятена — партийни документаш хувара.

Укх тIехьарча хана «Правда» багIон тIа дийцад укх томех доа дешаш: «Коммунисти хаьа», «Коммунист шийн партийни органашка», «ДIакьелла кхулар хулга меттада». 1973 шера а дIахо дувцарга партийни вахара практикаца, коммунистий дьахарца а бехктокхамца а дуваденна дукхаа лоархIамера дешаш. «Хоаттаь оттаьагIча шерашкара коммунисташ» яхача рубрикаш кIал кепитехача очеркаш тIара газет дешараша бовзаргба дикагIйола партийни дикагIбараш.

«Правда» хIара номер тIа цепаьтт советски халкъо ерагIдула къахьегама толамаш, къахьегамца коммунистически гIулакх дилара тIехьара болам, социалистически хьал нахьера опыт, [illegible] делаче хьальхьалаттарех дола дувцараш, хIаьта митта экономика дегIайоалларех социалистически хьалхьа кхоачанна йола материалаш а. Царна рубрикаш оттаьй: «Балха тIара кердадар», «Йоьо хьаьхийнтар», «Тоарам — халкъа», «Доал дара Iалама», «Пятилетка турнулаш», «Гiшилоний парта тIа».

Общественни производства эффективности къахьегама оаспарлех лаккхьяра, Iилма-технически прогресс сихьяра декхараш кхы а шерагIа дувцаш, производства [illegible] бовзийта дага а редакци.

«Правда» теркама юкъеотте латтаргья дIадагIча дух цара хана — советски халкъа дахар материални культурни боараш [illegible] [illegible]. Къахьегамхой бахха, быта, сийлIара [illegible] тоадара, бахача нахa продуктай дукхагIа дIалецара, торговлен хьарIаи тоаяра, цуй бахча хьалдара, транспорта, торговле бокха, кIадела дешаш хулайна газета бахIоеш тIа дувцаш.

Йоккха моттиг дIалоацарьа Iилман образованен, литература а искусства а дешаца, советски халкъа турпалча тIемен къахьегамен традицешца хIетам бахара, морально-этически темашта. Газет дешарашта хьалхагIа дика йовзийш йолча «Вай хIанарчук дуне», «Сийлаь-бокъонача Дай-мехка тIема летописа тIара», «Художникни хан», «Сийнача керана хьалхашка», «Деззала кхетачене», «Студент холлаш дахка шерашь» яхача рубрикех совгIа хьахиндай укх тайпара разделаш: «Политически беседа», «Культурага гоаваччаш», «Башка-хоачула цIенагIакоттарь».

Вай дай-мехка къаьстта лоархьамеча кердадераш советски къахьегаьаьра информаци кхы а цIенагIа хьахаржен цо къыггагIа хьалхашка, из, лоархIамесIара факташ сиха дIайовзийта гIерт редакци, цар хоархIам ма барра а хьоакхаш. ХIара денна хула «Мехка ди» яхача разделан совгIа мест-касса арахьа тематически подборкеш, событешка хилача моттигашкара репортажаш. Уж шерью массаза рубрикай материалаша: «Кердадар доашх оаха», «Сакъердамеча сагаца хIахи ду къамаьл», «Спорт».

«Теоре дешаш» яха раздела керданза кепаетт марксистско-ленински теоре лоархIамегIвча дешех йола статьяш.

Газето ше дешача новкъостьаша ду вай замалахь дегIадара процессаш — дунен социалистически система чIоагIъяр, дунен халкъашта юкъера коммунистически болхлойн болам дегIадар, национальни кортамукъалей болам, империализма дукхала, шалар, шовинизми, сийъйовш бакьтaн болхлой къакъашка лоттабу къовсам — дикагIа кхетае.

ДукхагIа международни я дунен халкъашта юкъерча дешех йола материалаш. ХьалхагIа а цхьана хIара кIиранагIа «Дунен халкъашта юкъера обзорени» а хIара дийна «Комментатора колонка» а хургья газета тIа, ма дарра дувцарда вокхарацха долча социализма межи вахар.

Газета чулоацам тоа а беш, из доатIа ера а доалеш прялдистацца тайп-тайпарта жанрех, цу дакъе очеркаш дувцареш, фельетонаш а стихотворенеш а, художественни сурташ а дахача суртах...

Цхьан дийнахь юкъера лоарабIача 1270 письмо даьш йоагIо редакцега. Газет дешарой письмош тIадоацаш ара дала хьамекха дошер. Газет дешар — газета керттера корреспондент, доттагIа, дуккха дур.

Ленински «Правда» — бокъонца массех, халкъа трибуна. Газета цхьара тираж 9 миллион 800 эзарй экземпляр я. ХIара дешна арадуха дуксн газетакта юкъе эттара йоккхагIа тираж я из.

Вай мехкарча массе метте а [illegible] «Правда» доттагIа [illegible] дукхагIа ьул Нохч-ГIалгIайчу а. 1971 шерана кийсбоча дукха а дукхагIа хиннаб укх газет язъерош. 1972 шера — уж хIана 26 эзар хIана [illegible].

«Правда» а [illegible] [illegible] хьалхара [illegible] общественни организаторски бола бара новкъостий йовхоча группана газета редакцеч «Правда» издательствай Сийлен граммоташ, цIерай тIа а теха «ДикагIйола «Правда» газет лоархьбир» яха значокаш енна.

Уж совгIаташ еннарех ва Шелковской района «Красный пахарь» яхача колхозера Даудов Айтив Шапалаевич, Арчакова Лидия Ивановна — автотракторий бохама йоккхагIйола диспетчер (Наурски станица), Журбина Таисия Михайловна — Алиханова цIерагIча Новогрозненски межкаьтта чакхдоахала завода парткабинета заведующий, парте Наурски райкома секретарь Керимов Муса Мовлаевич, «Красный молота» завода модельщик Володин Юрий Егорович, Сунженски районни больница лор Албаков Iабдулла Iабдул-Межит, дукха кхыбераш.

ХIана цIенхаштта декхар санах латт аьлча, из латт, «Правда» газет а цхьайола партийни изданеш а язьераш маттa хьинаре кхы тIа а юкъеоахах, 1973 шере газет язделга дика чакхдаккхарах.

Цу лоархIамеча партийни гIулакха толам балга общественни распространителий сийлалаьча къахьегамах, партийни организацеша йоалло дерх тайпа журнал.

А. ЗАГОРЯНСКИЙ,
«Правда» йоккхагIйола инспектор.

АРГIАНАРА «АГИТАТОРА БЛОКНОТ»

КПСС обкома пропагандай агитацей отдела «Агитатора блокнота» аргIанарча, баркIаттлагIча, номер тIара передовой статья «Боккхача политически лоархIама гIулакх» аьнна корта болаш я. Цу тIа дуц хургдола партдешуметаш вуцарна партийни организацеша бовржабе безача балхах.

«ЛоархIаме даташ» яхача рубрикана кIал я «Технически прогресса пхьоцле» аьнна КПСС обкома промышленно - транспортни отдела заведующе Г. Г. Олейникова язъя статья. Из летахай машинашъерий Денна, «Резервах пайда эц» яхача рубрика чулоац «Шера ши хьуъьай кийс» яха Гарсни нефтекална институте ассирента С. Цечоевен «Митта пайда эц тхоай кхоачамех» яха Грозненски локомотивни депо болхлочо Г. Данилович язъя статья.

«Агитоне объектацара» яхача разделе я КПСС Старопромысловски райкома секретара Н. Мухортова кийчъя материал. Цу тIа дуц экономически кхоанон дIайовзийтача агитаторашш политинформаторашш лоаххача дикъах.

Дунен халкъашта юкъерча хьалхах лаьца я Ф. Ивановa кийчъя статья. Иравлде латтача къовсамах дувцаш я из.

МОСКВА. Мехкарча хайба латтача хьайбаш лелаеча бокхамана СССР ВДНХ къегийт шоашта царегIдьанар. Уккхаа «хьайбаш лелаяра» [illegible] тоа чу дьакала бIаргаго йиш е колхозашкарен [illegible] доаладаь фуна аьлIе дола дина хьайбаш.

СУРТА ТIА: Киевски областерча Переяслав-Хмельницки районе «Заря» колхоза доярш И. Н. Юрченко контентIальни фух баь Куша яха етт гойташ я. Шера ца лу 5.11 процент хьоалад йола 10104 килограмм шура.

В. КУЛЕШОВА сур.
ТАСС фотохроника.

КХОАНА—МАШИНАШЪЕЧУН ДИ

КЕРДАДАРАШ

ПАЙДАНЕ СЕМИНАР

Роспотребсоюза заготовкай управлене гох болхлахочара [illegible] мастерийн лабораторийн семинар хилла.

МагIалбика, Назрана, Сунжа, Урус-Мартана, Советски, кхийолча районашкахь шийтта цех ю республикехь. Цигахь кхуллуш йолу продукци шекха массайолча городашка дIаяхьийт. ЧоьгIа езаш а ю иза кхачен промышленноста.

Семинаре гулбеллачарна дийцира Майкопски областан инженерча Роспотребсоюзан производственни лабораторин директора нох. Теплова.

ДикагIчу предприятийн опыт йийцар заготовкай управленин воккха нох. Гуражиев[illegible].

С. ВОРОНИН.

Керла выставка

Нохч-ГIалгIайн изобразительни искусствашан музейхь хьалхаваллачу СССР халкъан художникан, СССР художествашан академин бакъонца волчу члена Вениамина Борисовича Пинчукан произведенийн выставка.

Хьалха дихкарий тоьхна тIаьхьа хан да вай баьччи Ленинан тайп-тайпанчу хенашка гиннах болу сурт. Уж да «Ленин трибуни тIехь» — 1957 ш., «Ленин Разлива» — 1935 ш., иштта кхийдараш.

Выставкехь иштта да Москвахи Кремле, Оренбурге, Красноярска, иштта кхийчу городашкахь памятникаша оттададелла хьалха дан хиина этюдаш, Калинина, Жданова, Гоголя бIаргIаш а ха дог уйла, хьалхаьли гойтина дан балхаш.

Цу выставко торо хулийт дукхахена вовзаш волча Вениамина Борисовича Пинчукан говзалла хьа а дикагIа бойлийта.

Р. ЯНДИЕВА.

НОВКЪОСТАЛ ДИР

Дика традици я гроз[illegible], ХIара шера республикан колхозашкахь совхозашкахь керда хьуьдаш чуяхча хила новкъостала арабовл уж.

Самарайхахь Ачхой-Мартана районан «Орджоникидзевский» совхоза къахьегамхошта хIинна чуяхча новкъостан дир культура министерствай цуй чуйлогIеза учреждени болхлоша.

80 сагахь хила цу дийнахь совхозе бешара хоха[illegible].

Б. ОСМАНОВ.

ДЕШАРХОЙ КУРСАШ

Юртбоахама техника Iомае болабелар уж депонна Сунжанскй районан Карабулакерча юкъерча школа бархIаргIча, уисаргIча, иттаргIча классашкара дешархой. БIаь совгIча саго Iомаергаш тракторий, комбайнаш, кхийола техника.

Занятеш толаиц чIахкьерча Кирова цIерагIча колхоза [illegible] трактор а сиха тхьо [illegible] хьакархоштадаьл [illegible]. Укхаьа дешархой юртбоахама культураш иэсара практика чакхдоахар хургба.

КIирн массежлаза дешархоша занятеш чакхйоах[illegible] [illegible] балхе [illegible], Ленинан орденан кавалер [illegible] Виктор Константинович. Юрьеба [illegible] техникех ментал дика[illegible] колхозникех, цар [illegible] дукха да цуга белла[illegible].

Х. МАГОМЕТОВ.

ЦIЕЙНА НАКЪАДОАГIАШ...

Октябрьски революцие орден долаьча «Красный молот» завода коллективо дикачIа къахьегаш тоьлла[illegible] белгалдоаккх машинашъечун Ди.

Продукцин реализаци яра август бетта план — 101,3 процент, производства объемах — 107,5 процент, къахьегама овсарле лакхъяра план — 109 процент кхоачмиъ[illegible]. Иштта дика да хьоххамаш продукцига дIадодар доххечен планоно лойца боалкхачен.

Къаьстта дика хьоккамаш дахьад нефтеаппаратури, механосборочни, кулечни, болат ловладечи, иштта кхийча цех ий коллективаша.

Нефтеаппаратури цехе белгалбаьккха къахьегам ба нох. Кузьмини Кораблеви корте хаттача вотельщикий бригадай болхлой. Царех хIаранахьа [illegible] профессеш йолаш хилар торе хулийт къахьегама овсарле лакхъе, производственни заданеш хавах хьалха кхоачашъе.

СССР гуйлен юбилей сийна йоарж[illegible] нах хьоххаш лов. Кузьмини Кораблеви верто латтача бригадай коллективаша. Хахах хьалха кхоачашйъ баьниб уж шера йоагIа производственни задани.

Сийленца деану машинашъечун цIой болат ловладечи цеха къахьегамхоша а. БархI бетта план деррачa хьоккамаш ях кхоачашйир цар. Планал совгIа деннад 400 тонн лоаладаь болат, товарни продукци 213 эзар сома совгIа. 10 процент лакхьай къахьегама овсарл. Машинашъечун Ди хьайбаккхачаа бордт [illegible] 9 бетта план а кхоачашйир.

ШерагIа дьрхай цехо СССР-и Нохч-ГIалгIайчен автономи хьаь 50 шу дизара сийна социалистически ях. Болат ловладерий хьалхе ньацлар Российски Федераци, Украински, Казахски, Киргизски, Грузински ССР юбилей сийна яьрхача яхье. Даим делаергболаш сийна цу цеха Советски республикай памятни байракхаш. Уж хьоккамаш цеха коллектива варагIдаьлла даим шоаш тIехьхоачашъеш хьалдоагIаш хилар. Ругчена бах бу цехо, болат ловладара технологи дааш эргабдоахащ тоам. Яхье баьвиарашта кхьалла а стерженевой, формовочни участкаш. Массанел дикагIа да стерженевой участка хьахьаман. Цунна керте лотт мастер нох. Чеботарева. Къаьстта дика къахьегарца белгалбаьлла стерженщикаш Е. Вердиянова, Я. Морозова, Н. Маммина, участкан парторг Н. Афанасьев. ХьагIахаьчача машинашъерий цIайна дика накъабаьлла формовщик В. Ниснлов, болат ловладер В. Иванов, гидромоторщик В. Глухов, иштта дукха кхьдоалаш. СССР-и Нохч-ГIалгIайчен автономиен 50 шу дизара сийна ударни вахта дIахо довттаеш я. Болат ловладераш дIахо а къовсам доаттаберг болаш ба юкъейлсача республикай байракхаш даим делаергболаш яхара. Царгара рицах а эцаш къаьвта доладерийна ба заводах кхьча цехай къахьегамхой я. Уж хетаре хила йиш яц гергалковчаш доагIача цIой сийна деттара дика шерагIа дьрхаш лоттача яхьа.

И. ГОЦИЕВ,

«Красный молот» завода корреспондент.

Цар продукци дуккханешта йовз

Назрановерча «Электроинструмент» завода цхьанта юкъе шоттерa цхьа ловрхIаш я Изиайлов Орцхой Ахьмад керте латта сборочни цех. Цо шийна задани кхоачашъярах тIийша да оррагача заводо патчахьаллахен план кхоачешъер, хIана аьгча цига арахеш тайп-тайпара электросверлилки машинаш оIашагIйоххара тIехьара балхаш цу цехе чакхдоах. Из дика ктахадача цеха болхлоша тIоагIа къовсам доаттабу СССР-ен Нохч-ГIалгIайчен автономи юбилейшта сийленна лекъабахара. Цига арахецаш йола вах тайпара электросверлилкаш вай махке айна из Iеш доазол арахьерча дуккхача мехкашка дика йовзаш тIоагIа хоатташ я. Уж дикагIеш дуккагIеш хилийтара яхье баьнача болхлоша дейха толаммаш дика да. Товарни продукци воаххена бархI бетта план тIехдоачаш я. Планал совгIа цехо коллективо арахийнад 9760 гергга электросверлилкаш. Арахиша продукци дIадаха шерашка хиначул дукха дикагIа я.

Машинашъерий дезача денна СССР-а халкъий доттагIлен цIойхен къахьегама совгIат хийчдара яхье цхьанай цехера оррига бригадаш. 26-ча сентябрега кхачналла яхье хьалхара моттиг дьаккхача бригадерча кхаь болхлочунгара итт болхлочунга кхачналла болча хьаа новатаъе сом премис хьамаргъе. ХIаьта иттагара новаткъанига кхачналла болхлошта 80 сом хургда. Из совгIат даьккхаа яхье яьначча бригадашта юкъе хьалха латтачарех я Дидигова Насихан керте латта сборщикий бригада. Цул дукха тIехьа ца ю[illegible] хьалхое къахьегаш я Нальгиева Веслиева кулгалду бригадаш. Доазол арахьерча мехкашка дIахийта продукци хийчъеча мастер Досиева Османа Тамара керте латтача участка коллектива. ХIара сменагIа нормаш 125 — 130 процент кхоачаш е оаш хьинаре къадьег монтажникаша Гагиева Мадинас, Оздоева Кажмата, Кодзоева Лидас, Муталиева Тамарас, кхычар. Уж толамаш шоаш хетаду машинашъера[illegible] дезача дена.

Арахецача продукци ассортимент шерьна а дукха балхаш ду цеха коллектива. ХIанз завода директора нох. Мальсагов Асланака кийчъьича конструкци арахеца йолаш я «1031» яха электросверлилкаш. Укх бетта цу конструкцех йола электросверлилкаш кхо эзарнега кхоачаш арахеца лоьхI. Уж кхычарел эргаш я, хIана аьгча алюминиева корпусашта метталa пластмассови корпусаш оттаьй лергача электросверлилкашта. Дикала эцех хьожийта лоьхI цох цу машинашта. Цар мощность а дикка йоккхагIа хургья. Дукхал кIезигагIа да уж хьаьга дIадоало а. Цудухьа шера заводайа заибен совнахайла хургба.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

СУРТА ТIА: (аьрдехьара лаьтта) доазол арахьерта мехкашка дIахьийта кийчъеча электросверлилкаех кхьаьнега хьожаш ба мастер М. Досиева бригада болхлой Л. Кодзоева, Т. Муталиева.

М. ПЛИЕВА сурт.

Машинашъерий дезача дена дикача къахьегамо толамашца дагорбаьккхаб Аргунски «Пишелаш» завода болхлой. Ер шу доладелча дика плакагIа лаьохIачул совгIа бар реализаци яьй 35 эзар сома мехха продукцена. ХIаьта планал совгIа бан найда 15 эзар сом да. ХIара сменагIа кормаш 120—130 процент кхоачашъеш хьинаре къахьег слесараш-сборщикаша Бетнер Федора, Лорсанов Юра, Малаев Александра, Крюсанов Николая, Тарамоа Салмана, Шалиев Висхаджас, кхыбараша.

СУРТА ТIА: слесараш-сборщикаш Ф. Брунер, Ю. Лорсанов, А. Малаев, Н. Крюсанов.

И. ПЛИЕВА сурт.

ПЯТИЛЕТКА ДИЪ ШЕРА КХОАЧАШЪЕРГЪЯ

Шоай цIейна — Машинашъерий Денна сийна шерра социалистически ях бовргашъ къахьегаш я «Электроинструмент» завода цехий, участкий, бригадай коллективаш.

Хьалха сийна дика къахьегама толамаш доахах хьойвелIе, пятилетка диъ шера кхоачашъяра кхайкхар дъ бола шоллагIча цеха механически деха белгалдевлий коллектив. Цул кулгалхой а КПСС член, мастер Игнатова Александра Семеновна. Цига дIахьадьйчен дикка из болха хьошламаш механически цехе автоматикех я. Цу бригада керте лата доммунист Дмитренко Владимир Федорович.

Болхаш ба хаадна хIинна 1973 шера чакхь бан бан бархI а. Цига ба [illegible] цха даь лахара[illegible], [illegible] депутат Хасиев Мухмад, кхолламагIча доама фрезеровщик Трофимов Владимир. Шоай дика заданеш кхьаш ахадаех тIехьхоачашъе[illegible] гIодаа война.

С. ШАВИЕВ.

СОВЕТСКИ РЕСПУБЛИКАЙ ХАЛКЪИЙ ДЕГАОНДАЛЕ

Дукха ха йоаллаш Советски Союзе хиннав къахьегаме [illegible] департамента вола Перу министр Педро Сала Ороско. Кардадерий цавайлазон Агентства Лиссерча корреспондента Г. Вельгарсола [illegible] хаттарах но духа СССР-е гIолла лийнна кIаьнчатул тIехьагIа [illegible]

— ЧIоагIа раьза хилар со Москве аз яьккхача лоацача хана со сел Iемерна тIамцарех, — боах Педро Сала Ороско. — Советски Союзе валарах сога йиш хилар социализма эгара хьал-хaрча мехках дала боьконца бегьаь из.

Со [illegible] тийнаго, массала, къахьегача махка хIаьча тоадаа дуьла советски профсоюза бригада болх чакхйоахар ха[illegible]. ДIаьхха къамеьлаш хилар [illegible] кулгалхошца. Гуччахьа а дег тIара а даре ваха къамаьлаш. Iалаьмате дика хийтар сона шоай гIуллакхах уж кхеташ хилар а къахьегама проблемаш цар хьестира деха а.

СССР халкъа боалама кхоагIдаьлнарий Выставке аз, профессиональни авиатор со хилара тарра, терлам тIаьбехийтар «Космос» яхача павильона. Цига сона бIаргаьдийна хIама, — на Жуль Верна фестиваш кхоачаьв[illegible] дар.

СССР къахьегамхоой махкар [illegible] Iалаьмате дакха ба гаргадолла [illegible] санна, иштта юрта а. Дикка хIама хийтар сона хьайе бола боецаш СССР-е саг на хилар. Со ла лоттургалъа ю Советски ма чакхьелахен шоай белалагIа иштта хила доаш а да хьалхийчча тIехьагIа дIа [illegible] хиннача революционий хувцамаша вIаштIехьдаьккха а да. Къахьегамхоой [illegible] сада Iара центраш йхкарах йолa советски опыт IормергIола ноннисон тхоай махка вIашагIболлара уйла йир аз. СССР-е дика вIаштIехьдаьккхад къахьегамхошта медицински гIулакх деаге а, хIара хьайха профессионални цимагарашта профилактика елга.

ХIаьта СССР-е къахьегама хьетам балараха дьада хьача, цу хьакъеттьа хьеIомаде мегаргдолаш дукха хIамаш да. Из проблема дика къоастадай Советски Союзе МалагIча тийнара? Цига-дала, школьни гIалаe тIаро доладелча дика къахьега Iомаду борзш. ХIаьта шоай кийкечул тIехьагIа дукхьал предпринимателька, иштача бола а бей, лакхьо цар шоай хьахьегама квалификаци.

— Социализмо бокъонча легIаш дола хIамаш, — боах министр П. С. Ороско шоай къамаьл [illegible] — [illegible] ла гIерт империалистически пропаганда. Цхьабакъда, цунах хIама хургдац. Советски Союза революционни процесс дегIаера дегIоадекийа боагIаш да [illegible] сона. Ерригача советски республикай халкъаш доккхал де йиш йолаш да шоай мехках, вIаьши дагa а дуалаш цар беча бокхача балхах. СССР экономически общностиш, технически а культурни а дегIаьхаре лакха боараш — дарада йиш йоала хIама, бакъонца долаш дар. Уж хIамаш иштта дал ад йиш болаш саг вац.

(АПН).

БРИГАДА КУЛГАЛХО

Тиирка довзаш. Со дуцара а хинная цига. Дукхаза а хададъ цу довхьаьхара «Iаьржа доштув» доалла бошхаеч мехах. Бакъда, иштта массо шийла дукхагIа корабоагIа къахьегама терпалаш, дог цу Iе[illegible] дикагIа дуна лов царех кIоранех.

СССР хьаьна Нохч-ГIалгIайчен автономиах ах бIаь шу дизара сийленна накъабахара шоаштa юкъе шерра социалистически ях йоаржаъ, хьинаре къахьегаш ба кIаьца мехкадьтта доадараш — «Сунжанефта» мехкадаттех гайбоахача управлени боккха къаьлаьттa. Укх шера бархI бетта планал совгIа кIс эшелон «Iаьржа доштув» деьккхад цар. Шера планал совгIа дикахха лаьохIачул йиъ эзар тонн дукхагIа да из.

Цу толамашта тIехьашка латт дукхал, иза бола мехкадьттахой. Царна юкъе а хьалха латтарех дийнар сона управлени парткома. Уж ба мехкадьтта доаха операторaш Ваделов, Маханков, мастераш Баев, Летников, Аушев иштта кхыбараш.

— Нагахь санна новкъоста Аушева бригадах вай дуыш, — из дешн а хьалха латташ хьайоагIа, йоах секретара.

МоллагIча сага коллектива вIаштIехьдоллаш дин дики а хьалха латта. Шийна хьалхалла латта дезаь ховзаш ше кулгалдеча коллективa къахьегам кийса вIаштIехьбаккха хоаш хила веза цу санхача коллектива керте латта саг. Цудухьа лаьрхIар аз мастера Аушев Хасмахьмада бригада болх беча ваха а.

Скважинашта капитальни ремонт еча цехе ва Хасмахьмад болх беш. Номер бIаь йолча скважина ремонт еш ба уж хIанз.

Хьалхе даха а доазаш долча Тийрка доаьлашка гIолла болача новкъа йоадар тха «газик». ДIайха, геттара а хIайха дя дар из. Миха Iенад йолаш садиклъ а гоахаье. Хетадора иштача дIайхача дейнадъ са мел доалла хIама Iийне лечкьача санна. Бакъда, из иштта дацар. Довкъашка кхеихаш дар къахьегама вахар — дIа а хьалле а латтах кIалхара «Iаьржа доштув» хьалъуазаш болх беш латтo мехкадьтта вышкаш, массал санна шоай аргIааара къахьегама йахта дIахьош бар мехкадьттахой.

Кхы пхийттех минот яйкъ бича номер бIаь йолча скважина уллуч санар тха машина. Цу хьина бригада культбудкачура хьаваравьаьна тхона хьетIаваеа лакхарча дегIара, шера белаж, мекьад йоагаеь хьахара кхь йола саг.

— Со за укх бригада мастер Аушев, — аьнна вовзийтар Хасмахьмадас ше.

Дахар-денар дувцаш, хаттар, дьоадул тIехьагIа шоай коллектив йовзийтар цо сона.

— Йоакха коллектив ю Хасмахьмада кулгалдер, ала сагад латт цу бригада. Бакъда, доахкий бахаш ду цу вIаьмгача коллективо кхоачашдераш. Скважинай дикхь кIалхарча оборудованеш ремонт еш ба уж. Мехкадьтта да хилаб сеначе яха а вахар лу цу бригадо. Цудухьа оал царех «скважинашта дарба дераш» яха. ХIаьта дукха а хIанз Тийрка довкъашка цо «дарба» е дакь болх беш йола скважинаш.

Даим план тIехьхоачашъеш хьайоагIа бригада. Иштта къахьегаш я уж шера а. Цхьанкха бутт дIабахабаа цо шоай цехе меттел еррегача управление гIолла а хьалхара моттиг ца йоаккхаш.

Духхьал ремонт яра плана кхоачашъярах кхоачам бан ремонтийнкаша. Цо къовсам доаттабу скважинашта ремонт яргa хIабола мах лохбаре, кхоачашдаш дола балхаш дикал лакха йолаш хилийтара, материалий кхомбара.

— Цхьан цIен дезал санна барттайнаш хьалхашка латта деккар дика довзаш коллектив а тхьяр — йоах Хасмахьмада. Уж ба бурудеттар Ильин Виктор, цун гIончаш Авдаев Виктор, Оскаров Суламбих. Шоай хила хьинарь кхо на деш къахьегаш хьабоагIа уж. Кхетамца кулгалду цо ше керте латтача коллектива. Из ва дика организатор, воспитатель, хьехархо. Даим а хьар санна коллективаца ва. Нагахь шие будальшийна уллув дIаьтте къахьег со. Цудухьа дикагIа сийду ваха.

— Дьесса дец сона къахьегаш вовзача сага вахар, — йоах цо, къахьегамо хозду саг.

Из да а да иштта. Даим а из къахьегамца лакха сийле.

Вуриитта шу дьянад Хасмахьмад болхлой классах дIахкийтта. Цу дикьа доккхий хувцамаш хинна. МугIарерча болхлочунгара мастерга волаш иштта ба цо хьабеша къахьегама никъ. Ялх шера къахьегама стаж йолаш вар Хасмахьмад 1961 шера хIанз цо болх беча цеха воагIача хина. Бакъда, мехкадьттахочун говзал яцар цун. Цудухьа бурильщика гIончи волаш къахьега воладелар из. Цу хоир, из кхетадер хьеакхашта дIахойттар новкъостацашка, техническа литература дешаш. Хьайта къа зезба ховзар. Цига балха вена массеха бутт баьлча скважинашта лаьттан кIалхарча оборудованеца ремонт еча бола бава бурильщика кхойлагIа разряд лу цунна.

Цу хана дена цой говзал лакхъеш, кхетам совбоадеш хьабоагIа Хасмахьмад. ХIаьта, из вахлагIа шу да цо мастеравалла болх бу. Сийленца кхоачашду укхаза а хьалхе[illegible] [illegible] ваш, Октябрь бетта чатех болх беш а из керте латта бригада хIанз.

Дукхьал мастера деккар кхоачашдаь Iаи Хасмахьмад. Цо хьинаре дакъалоцу юкъарча вахаре а. Шоай бригада агитатор ва Аушев. Дукха беседаш яьй цо мехкадьттахоцшца партен XXIV-ча съезда решенех, «СССР вIашагIтедла 50 шу дизара шийчо арахбола партен ЦК совнайх лаьна.

— ЙиславгIа пятилетка чакхйолаш вай махка доаккхаш дола воача дейтар 480 — 500 миллион тоннага дIакхочадаь деккар хьалхашка оттадаь партe советски мехкадьттадоушта. Кхы а дикагIа къахьега деза вай, а из деккар кхоачашдаре, — йоахаш цо вагьа ше бригаде беседаш еш. ХIаьта, укх пяташера 1,5-за дегIадоладаь лахаIлаш вай «Сунжанефта» управлени [illegible] [illegible]. Атта деккар дац из. Вайна из хетта шоай план кхоачашъяь бур деттаваша. Къамаьрча скважинашкара доахкха мехкадьтта лох ца далийтара къовсам доаттабец ба вай управлени шина а инженерно-технологически службай мехкадьттахой. Скважинашта ремонт вай сихагIа йойя аттагIа хургда. [illegible] кхоачашъе, — чакхдалийтар цо шийн къамаьл.

Иштта моллагIа деккар шийна хьалхашка оттадой а сийленца кхоачашдаш хьабоагIа Хасмахьмад.

Ю. КРАСОВ.

ТАХАНИ КХОАНЕИ ХУРГДА

23 сентябрь

С. М. Кирова цIерагIа парк. 9.00. Спортивни площадке бокалла теннисах бола къовсам хургья. 18.00. Музыкальни эстрада. Духовой оркестра концерт. 19.00. Кинолекторий. «Къахьегама мугIарашка» яха кинофестиваль. 20.00. Нохч-ГIалгIай Пачхьалкхен филармоне артистий концерт.

В. И. Ленина цIерагIа культуре Дворец. 9.00. «Шоана кхалхалл [illegible]» клуба бераш дакхарех тегарон коллектива занятеш. 10.30. Бола бен хургья «Непоседа» яха берий клуб. 12.00. Болх бен хургья сатьердамеча аттракционий городок. 17.00. «Современник» яхача эстрадни коллектива байла занятеш. 19.00. Вайнахара театр «Баранчук синиманьиниов» яха Къоначa зрителя театра спектакль. 20.00. КIеранденна кинолекторе программах политически фильмаш гойтаргья.

Химикий культуре Дворец. 10.00. «Эстетикен дегIа овхьлашо» яха беранта йоле беседа. 13.00. Болх бен хургья «Бригантина» яха клуб. «Оьна къовстабйна е кIай а е Iаьржа а е Iажарга барра а. Тхона керрога бераш шьотарра да» яха берий утренник. 17.00. Духовой оркестра концерт. 18.00. «Алкоголизмацен малар совдахароех боле кхоосам» яха доклад. 20.00. «Хьоме Нохч-ГIалгIайче» яха литературни сайре.

Н. К. Крупская цIерагIа культура Дворец. 12.00. Йоккха зал «Дешо турпе» яха берий утренник. 19.00. Общественно-политически вечер. «Коммунизм шерра хьальйда хала къонаш дIало лагIадалaалдарах гаргатухарех хьалъйн КПСС-а XXIV-ча съезда дийцар» яха беседа.

«Красный молот» завода культура Цiа. 17.30. Завода бен. Украински йоле кинофестиваль.

24 сентябрь

С. М. Кирова цIерагIа парк. 8.00. Спортивни площадке бокалла теннисах къовса хургья. 18.00. Музыкальни эстрада. Духовой оркестра концерт. 19.00. Махкаш эша комбинате художественни самодеятельноста концерт. 20.00. «Къахьегама мугIарашка» яха кинофестиваль.

В. И. Ленина цIерагIа культура Дворец. 11.00. «Малышок» яха берий кинотеатр. «Чеплетах [illegible] дуццар» яха художественни фильм. 12.00. Болх бен хургья сатьердамеча аттракционий городок. 18.00. Халкъан хореографически коллектива занятеш. 18.30. Вайнахара театр. «Театре, музыке, кино» яха клуб. Нохч-ГIалгIай АССР заслуженни артиста В. Э. Вайнотайхана творческий цIоаргIехттар.

Редакторa заместитель М. М. ХАМХОЕВ

[illegible]

ТЕЛЕВИДЕНИ

25 сентябрь

9.00 — Передачий программа. 9.05 — Бокабаа телевидене. Мальчиша йола гимнастика. 9.20 — Кердадераш. 9.30 — Берийта. «Таманштейн полошка» яха телевизиони фильм. 10.15 — Босбола телевидене. Концерт. 11.00 — Кагирлой технически творчества выставкера репортаж. 11.30 — Эзарше деттагIай вIаш[illegible]. Советски Союз — Болгари Халкъан Республика. 12.15 — «Сага ва[illegible]». Передача дIахку [illegible] Iалмай доктора Вевуглови. 12.30 — Литературни вечераш. Маяковский. «[illegible]». 12.45 — Кхоана машинаш [illegible] [illegible] Ди яа «Пишелаш» завода [illegible] шу дуз. 13.15 — Концерт. 13.45 — «[illegible]» яха документальни фильм. 14.00 — Восбола телевидене. «[illegible]» [illegible] художественни фильм. 15.30 — «[illegible]». [illegible] популярни программа. Советски [illegible] [illegible] [illegible]. 16.15 — Къамаьбеседа. Кар[illegible] художественни творчества. «Графика Черского[illegible]». 16.35 — Киножурнал. 16.45 — Музыкальни вIашагIкхетар. РСФСР Халкъан [illegible] [illegible]. 17.30 — Телевизорашка хьажарий хаттарашта жоп лу СССР-а автомобильни промышленноста министра Тарасова. 18.00 — Кердадераш. 18.30 — Восбола телевидене. «Директор» яха художественни фильм (хьалхара серe). 19.35 — Кердадераш. Киножурнал. 19.40 — Вахтангова цIерагIа долча академически театра [illegible] творческий сайре. 21.00 — «Хаа». Информационни программа. 21.30 — Творческий сайре дIахо лоьра. 22.00 — [illegible] Латвийски ССР халкъан артистка Чуйкова. Видеосъерa передача. 23.00 — Кердадераш. Передачий программа.

26 сентябрь

9.00 — Передачий программа. 9.05 — Берийта йола [illegible] гимнастика. 9.20 — Кердадераш. 9.30 — Дешархойта. «[illegible]-бетте сахьат». 10.00 — Босбола телевидене. «Музыкальни киоск». 10.30 — Тхона машинаш хьоьрий [illegible] да. 11.00 — [illegible] [illegible] [illegible]. 11.45 — Сарда цIоь [illegible]. [illegible] болча классикани бегIарашта йола передача. 12.30 — «Светлой Души человек» яха художественни фильм. 14.05 — Восбола телевидене. Мультфильмай программа. 14.45 — «Валии хийнаьхьара» [illegible] документальни фильм. 15.35 — Литературни передача. 16.00 — «Халкъий доттагIал» яха кинофестиваль. «Украина, Латвия, кино». 16.30 — Киножурнал. 17.00 — Восбола телевидене. «Кинопутешественникий клуб». 18.00 — [illegible] — [illegible]. «Директор» яха художественни фильм (2-гIа серe). 19.30 — «Хаа». Информационни программа. 20.00 — Восбола [illegible]. [illegible] йола [illegible] [illegible]. Советски Союз сборни — [illegible]. Ленина цIерагI болча Центральни стадиона спорта Дворец[illegible] трансляци. 22.15 — «Иллe—73». 22.30 — Кердадераш. Передачий программа.

РАДИО

25 сентябрь

6.30 — Юртара вахар (нохчий меттала). 6.45 — «Советски халкъ бахха керда исторически общность я» яха беседа (эрсий меттала). 6.57 — Хаоттам. 7.00 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.30 — «Серло» газета обзор. 8.15 — Передачий программа. 8.25 — Къамьал (эрсий меттала). 13.00 — «Доерла [illegible]» яха очерк (гIалгIай меттала). 13.30 — Нохч-ГIалгIай иэшараш (нохчий меттала). 13.45 — «Халкъа тIахьоахаш бола феш бе» яха корреспонденци (нохчий меттала). 14.00 — «[illegible] сийгаше» (гIалгIай меттала). 14.30 — «Литературни Нохч-ГIалгIайче» яха радиовыпуск (эрсий меттала). 15.15 — Концерт (эрсий меттала). 16.00 — «Кавказа Iуйре» яха радиожурнал. 17.30 — газета обзор. 7.35 — Хоонан — оррагача программашка гIолла. 8.15 — Передачий программа. 8.30 — Шоана дукха оаз [illegible]. 13.00 — Юртара Iуйре (эрсий меттала). 13.15 — «Ахархьара» яха радиожурнал (эрсий меттала). 13.30 — «Самукъачча хилагIа тIаa» яха радиокомпозици (нохчий меттала). 13.45 — Машинаш хьоьрашна шоай [illegible] дола концерт (гIалгIай меттала). 14.30 — «Даим Коммунистически партий кхьаьа тарлургйолаш [illegible]» яха беседа (нохчий меттала). 14.45 — «Къахьегаща сий долаш ва саг» яха очерк (гIалгIай меттала). 15.15 — Массанехьа дика нах ба. Машинаш хьоьрий Денна хетаь передача (эрсий меттала). 15.30 — Машинашъерашта дола концерт (эрсий меттала). 16.00 — Советски эстраде [illegible] [illegible] бола концерт (нохчий меттала). 16.30 — «Шерьнa глобус» (эрсий меттала). 16.35 — Иллеш доттагIал дерзаво дола концерт (нохчий меттала).

26 сентябрь

7.10 — «Грозненский рабочий» газета обзор. 7.10 — «Ленинан никъ».

ХАОТТАМ

Тахан республика гIолла Грозный хубилбуш мархаш а йолаш, йоачан а йолаш, малхбоалехьара гIаьххьача боараме мух а хьоаккаш ха хила я фегарa температура республика гIолла 20 — 25, Грозне 23 — 25 градус йоаттаа йолаш хила я тарлу. Кхоанен денна кхулалуш мархаш а йолаш, кхоана цхьайолча моттигашка кIезига дукха догIа а делхаш, цул тIехьагIа лоадама йоачан а йолаш, цхьацхьайолча моттигашка дахк а доалаш, малхбоалехьара гIаьххьача боараме мух а хьоаккаш ха хила я фегарa температура байсамка 8—13, денонна 20—25 градус йоаттаа йолаш хила я тарлу.

[illegible].

РЕДАКЦЕ АДРЕС: [illegible] г. Грозный-[illegible] Ленина урам, 11 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 2-44-[illegible], редактора зам. — 2-38-11; [illegible] секретарa — 2-34-[illegible], партийни вахара культура отдел 2-41-48, промышленноста отдел — 2-42-39, юрта бахаман отдел — 2-42-[illegible], [illegible] отдела бухгалтере — 2-[illegible]-71.

«Грозненский рабочий» издательства типография. Республиканский проспект 7/34.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: [illegible], г. Грозный, ул. Ленина 11, (3-й этаж). Телефоны: редактора—2-44-[illegible]; зам. редактора—2-38-11; ответственного секретаря—2-34-[illegible]; отделов партийной жизни и культуры 2-41-48, отдела промышленности — 2-42-39, отдела сельского хозяйства — 2-42-[illegible], отдела писем и бухгалтерии—2-[illegible]-71.

Типография из-во «Грозненский рабочий» проспект Революции 7/34.

С[illegible], Заказ № 7932.